

KUR'AN, ARAP ÖRFÜNÜ MÜ ONAYLADI?

Şüphesiz ki Kur'an'ın onayladığı bazı Arap örfleri olmuştur. Ama bunlar ma'ruf - yani fitrata uygun - olan Arap örfleridir. Yoksa Kur'an'ın tüm Arap örfünü hele de fitrata aykırı Arap örflerini onaylaması asla mümkün değildir.

Bazı çevreler, Kur'an için “nazil olduğu 14 asır önceki Arap toplumunun sorunlarını dile getiren ve bunları örfe dayalı olarak çözen bir hitaptır/kitaptır” derler. Bu iddia sahiplerine göre Kur'an çoğu Arap örfünü onaylamıştır. Mesela -onlara göre- “Talâk 4 ayeti küçük kızların evliliğine,¹ Nisâ 34 ayeti de kadınların dövülmesine cevaz verir,² çünkü bu uygulamalar günümüzde ve özellikle de bizim gibi Arap olmayan toplumlarda hoş karşılanmasa da Arap örfünde vardır ve Kur'an da bu örfleri onaylayan bir kitap olduğu için bunlara cevaz vermiştir. Bunda da şaşılacak, karşı çıkılacak bir şey yoktur. Hatta esas bunu böyle kabul etmeyip de ilgili ayetleri -modern dünya gözü ile- yorumlamak Kur'an'da olmayanı ona söyletmek ve ayetleri bükme...”

Peki, durum gerçekten de böyle midir? Yani Kur'an gerçekten de Arap örfünü çoğunlukla onaylamış mıdır? O, böyle bir kitap mıdır?

Şüphesiz ki Kur'an'ın onayladığı bazı Arap örfleri olmuştur. Ama bunlar ma'ruf -yani fitrata uygun- olan Arap örfleridir. Yoksa Kur'an'ın tüm Arap örfünü hele de fitrata aykırı Arap örflerini onaylaması asla mümkün değildir. Zaten Kur'an'ı -tedebbür ederek- okuyan herkes şunu rahatlıkla görür ki, Kur'an bazı Arap

örflerini ibka ederken (bırakırken) bazılarını ıslah etmiş ama bazılarını da iptal etmiştir. Yani Arap örfünün tümünü asla onaylamamıştır. Hele de fitrata aykırı olan örfleri, asla böyle bir şey söz konusu değildir. Kur'an -değil bunları onaylamak- net bir şekilde iptal etmiştir. Nitekim Kur'an'ın iptal ettiği bu Arap örflerine somut bazı örnekler -hem de bu örnekleri tartışmanın yoğunlaştığı kadın konusundan seçerek- gösterebiliriz. Şöyle ki:

1. Kız Çocuğu Sahibi Olmak

Araplar bir kız çocuğu ile müjdelendikleri zaman kendilerini aşağılanmış hisseder ve yüzlerini karartırlardı. İlgili ayet şöyledir;

“Onlardan birine “Kızın oldu!” diye müjde verilince yutkunur ve yüzü kapkara kesilir. Müjdelendiği şeyin kötülüğünden dolayı halkının karşısına çıkamaz olur. Aşağılanmayı göze alarak onu tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün? Bakın, ne kötü karar veriyorlar!” (Nahl 16/58-59)

Görüldüğü üzere kız çocukları (ile müjdelenmek) Arap örfüne göre hiç hoş karşılanmıyordu. Hatta bu hiç istenmeyen bir durumdu. Kız çocuğu ile müjdelenen bir Arap yüzünü ekşitir, karartırdı. Ama Allah Arapların bu örfünü onaylamadı. Aksine “ne kadar da kötü karar veriyorlar/veriyorsunuz” diyerek onların bu yaklaşımını kınadı.

1 Bu ayet ve konu ile ilgili detaylı bilgi için; Fatih Orum, Zeki Bayraktar, El-Talak Suresinin 4. Ayetindeki ve'l-hâ l lem vahidne İfadesinin Anlam ve Yorumu Üzerine, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 55:1(2014), s.35-69 DOI: 10.1501/İlhak_0000001404

2 Bu konudaki detaylar için; Zeki Bayraktar, Nâşize kadını dövelim mi, tav'lalayım mı? Kitap ve Hikmet Dergisi, Sayı 16, 2017, s. 22-29

2. Zihar Yapmak

Zihar Arap örfünde var olan ve özellikle de kadınları mağdur eden bir uygulama idi. Karısı ile cinsel ilişkiye girmek istemeyen bir erkek ona “*Sen benim anam gibisin*” ya da “*Eşim anam olsun*” derse zihar yapmış olurdu. Yani karısından -onu boşamadan- ayrılır ve karı koca ilişkisini keserdi. Ama Allah Arap örfünde var olan bu uygulamayı da onaylamadı. Çünkü bu şekilde bir ayrılma kadınları mağdur ediyordu. İlgili ayetler şöyledir:

“Allah bir adamın içine iki kalp koymamış, zihar yaptığınız eşlerinizi anneleriniz yapmamış, evlatlıklarınızı da sizin evladınız saymamıştır. Bunlar dillerinize doladığınız sözlerdir. Allah gerçeği söyler ve doğru yolu gösterir.” (Ahzab 33/4)

“Eşine zihar yapanların karıları, onların anaları değildir. Onların anaları, sadece onları doğuranlardır. Onlar kesinlikle çirkin bir söz ve yalan söylüyorlar. Ama Allah, kusurları görmez ve çokça bağışlar.” (Mücâdele 58/2)

Görüldüğü üzere kadim bir Arap örfü olan zihar bu ayetlerle çok net bir şekilde kınanmış ve çirkin bir uygulama olarak nitelendirilmiştir. Önceden zihar yapan kocaların karılarına dönebilmeleri için yapmaları gerekenler de şu ayetlerle bildirilmiştir:

“Eşine zihar yaptıktan sonra sözünden dönenler,

eşlerine dokunmadan önce bir esiri özgürlüğüne kavuşturmalıdır. Bu size verilen öğüttür. Allah yaptıklarınızın iç yüzünü bilir. Esir bulamayan kişi, karısına dokunmadan önce peş peşe iki ay oruç tutmalıdır. Buna gücü yetmeyen altmış çaresizi doyursun. İşte bu, Allah’a ve elçisine inanıp güvendiğinizi göstermeniz içindir. Bunlar Allah’ın koyduğu sınırlardır, bunları görmezden gelenlere (kâfirlere) acıklı bir azap vardır.” (Mücâdele 58/3-4)

3. Evlatlığın “Evlat/Oğul” Kabul Edilmesi

Arap örfüne göre bir kişi bir çocuğu evlat edinirse o çocuk onun evladı/oğlu kabul edilir ve hatta -babasına nispet edilir gibi- o kimsenin ismi ile çağrılırdı. Mesela Nebimizin evlat edildiği Zeyd için Muhammed’in oğlu Zeyd (Zeyd bin Muhammed) denmesi gibi. Ama Allah Arapların bu örfünü de onaylamadı. Ve hatta bu durumu da net bir şekilde kınadı. İlgili ayetler şöyledir:

“Allah, ... evlatlıklarınızı sizin evladınız saymamıştır. Bunlar dillerinize doladığınız sözlerdir. Allah gerçeği söyler ve doğru yolu gösterir.” (Ahzab 33/4)

Görüldüğü üzere Allah, evlatlık edinilen bir çocuk için Arapların yaptığı bu tür yakıştırmaları onaylamıyor ve “dillere dolanan sözler (gevelemeler)” şeklinde niteliyor. Ve onların babalarının adı ile çağrılmasını emrediyor:

“Evlatlıklarınızı babalarının adıyla çağırın, Allah katında doğru olan budur. Babalarını bilmiyorsanız onlar din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Yürekten kasıtlı olarak yapmadıktan sonra hata ile söylediğiniz sözlerden dolayı size bir günah yoktur. Allah, başışlar ve ikram eder.” (Ahzab 33/5)

4. Evlatlığın Boşadığı Kadınla Evlenme

Arap örfüne göre evlatlığın boşadığı bir kadınla evlenmek çok büyük bir ayıptı. Çünkü evlatlık edinen kimse artık o evlatlığın babası kabul edilirdi. Ama Allah Arapların bu örfünü de onaylamadı. Hatta sırf bu örfü yıkmak için Nebimizin Zeynep’le evlenmesini emretti. Zira Zeynep validemiz Nebimizin evlatlığı olan Zeyd’in eski karısı idi. Araplar ise Zeyd’i Nebimizin oğlu, Nebimizi de Zeyd’in babası kabul ederlerdi. Ama Allah önce bu yanlışlığı düzeltti. İlgili ayet şöyledir:

“Muhammed içinizden her hangi bir erkeğin babası değildir, ama Allah’ın elçisi ve nebîlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilir.” (Ahzab 33/40)

Allah bu ayetle Nebimizin bir oğlu olmadığını yani Zeyd için onun oğlu denilemeyeceğini bildirdi. Ama bu katı Arap örfünü yıkmak için Nebimizin Zeynep’le evlenmesi de gerekiyordu. Ki bu örf ancak o zaman yıkılabilsin. Çünkü bu Arap örfü o kadar katı idi ki Nebimiz bile halkın söylentilerinden (gelebilecek eleştirilerden) çekiniyordu. Nitekim ilgili ayet şöyledir:

“Allah’ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye (Zeyd’e): ‘Eşini bırakma, Allah’tan kork’ diyordun ama aslında insanlardan çekinerek Allah’ın açığa çıkaracağı şeyi içinde gizliydün. Oysa Allah’tan çekinmen daha doğru olur. Zeyd eşiyile ilişkisini kesince onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilişkilerini kestiğinde onlarla evlenmek müminlerin üstünde bir sıkıntı oluşturmasın. Allah’ın buyruğu yerine gelir.” (Ahzab 33/37)

Görüldüğü üzere Allah Nebimizle Zeynep’in evliliğini

sırf bu Arap örfünü yıkmak için emretmişti. Dolayısıyla Kur’an için “Arap örfünü onaylayan bir kitaptır” demek bu ayetleri görmezden gelmektir.

5. Üvey Annelerle Evlenmek

Araplar, babalarının boşadığı üvey anneleri ile evlenirdi. Çünkü bu onların örfüne göre ayıp değildi. Ama Allah “geçmişte olan oldu” kaydı ile bu evlilikleri yasakladı. Ve hatta bunu “çok çirkin, çok iğrenç, çok kötü bir yol” olarak niteledi. İlgili ayet şöyledir:

“Babalarınızın nikâhladığı kadınları nikâhlamayın. Geçmişte olan oldu. O çirkin, çok iğrenç ve çok kötü bir yoldur!” (Nisâ 4/22)

6. Cahiliye-Arap Örfündeki Tesettür Anlayışı

Arap kadınlar kendilerine göre bir tesettür anlayışına/örfüne sahip idiler. Ama Kur’an onların bu örfünü de onaylamadı. Nûr 31 (hımar) ve Ahzab 59 (cilibab) ayetleri ile “hımarı/başörtüsünü” ve “cilibabı/dış giysiyi” emretti. Dahası bu şekilde olmayan giyim tarzını da kınadı. İlgili ayet şöyledir:

“(Ey Nebi eşleri) Evlerinizde oturun, önceki Cahiliye döneminde olduğu gibi dişiliğinizi öne çıkarmayın, namazı tam kılın, zekâtı verin. Allah’a ve Elçisine itaat edin. Ey ehl-i beyt! Allah’ın istediği, sadece, sizden pislikleri uzak tutmak ve sizi tertemiz yapmaktır.” (Ahzab 33/33)

Görüldüğü üzere Kur’an birçok Arap örfünü kınamış ve onları yasaklamıştır. Bunların yerine yeni kurallar vaz etmiştir. Üstelik seçtiğimiz bu örnekler sadece kadınlarla ilgili olan örneklerdi. Yoksa Kur’an’ın iptal ettiği toplamda yüzlerce Arap örfü bulunur. Nitekim Kur’an, kendisinden önceki dönemi/anlayışı karanlık olarak, kendisini ise karanlıklardan aydınlığa çıkaran bir rehber olarak niteler:

“ELİF! LAM! RA! Bu, insanları Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarman için indirilmiş bir

kitaptır. Daima üstün olanın ve her şeyi güzel yapmanın yoluna.” (İbrahim 14/1)

“Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarması için kuluna birbirini açıklayan ayetleri indiren O’dur. Allah size karşı şefkatlidir, ikramı boldur.” (Hadîd 57/9)

Dolayısıyla Kur’an için “nazil olduğu Arap toplumunun örflerini onaylayan bir kitaptır, bu yüzden günümüzde bizim hoş karşılamadığımız bazı uygulamalara Kur’an’dan cevaz bulmak mümkündür, çünkü bunlar zaten Arap örfünde var olan uygulamalardır...” demek ve özellikle de mevzubahis edilen -fıtrata aykırı- örfleri bile onayladığını iddia etmek Kur’an’a yapılmış büyük bir iftiradır. Kur’an’ı Arap toplumunun her yaptığını onaylayan ve hatta onların kepezeliklerine – haşa- meşruiyet sağlayan bir cevaz kitabı konumuna düşüren bu yaklaşımı kabul etmek mümkün değildir.

Kur’an nazil olduğu toplumun günahlarına karışmayan, onların haddi aşan uygulamalarına dur demeyen, kısacası adeta bir sosyoloji kitabı gibi nazil olduğu dönemdeki olayları olduğu gibi kabullenen ve nakleden yani suya sabuna dokunmayan bir kitap değildir.

Aksine, hiçbir ayet ile cahiliye örfünü övmeyen,³ onu ‘karanlık’ olarak niteleyen ve kendisini de o karanlıklardan aydınlığa çıkararak bir nur olarak tanımlayan bir kitaptır.⁴

Netice itibari ile “Sana kadınlar hakkında fetva soruyorlar. De ki; onlar hakkındaki fetvayı -ben değil- Allah veriyor.” (Nisâ 4/127) diyerek Arap örfüne göre verilebilecek muhtemel fetvaların önünü kapatan bir kitap için, “Cahiliye örfüne göre fetvalar/hükümler getiren bir kitaptır” demek haddi aşmaktır. Kur’an, fıtrata uygun bazı Arap örflerini onaylasa da fıtrata aykırı olan örfler başta olmak üzere Cahiliye Arap hükümlerini iptal edip onun yerine Allah’ın hükümlerini bildiren bir kitaptır:

“Onlar Cahiliye hükümlerini mi arıyorlar? İkna olmak isteyen bir topluluk için kimin hükmü Allah’ın hükmünden daha güzel olabilir?” (Mâide 5/50)

3 Mâide 5/49,50; Ahzab 33/33.

4 İbrahim 14/1; Ahzab 33/43; Hadîd 57/9.

Kitap
ve
Dergilerimize
www.suleymaniyevakfi.com
adresinden
ulaşabilirsiniz.

